

iedere man, als hem gevraagd wordt: „Waar is uw huisvrouw?” moet kunnen antwoorden; „Zie, in de tent.” Ze hoort het den man nog zeggen

Zoo drinkt Moeder in stil genieten het eene bakkie thee na het andere; gelukkig heeft ze een sterke maag.

Zoo stopt Moeder met rustigen ijver de eene kous na de andere, soms het oude hoofd schuddend, omdat ze niet begrijpen kan, hoe het in de wereld mogelijk is, dat de jongens er zulke gaten in krijgen.

En als er, wanneer de school uitgaat, een van de kleinkinderen komt binnenrollen, steekt ze de naald even in de kous, om „een kussentje” uit het busje te nemen, en dan moet het kind netjes met twee woorden spreken, en dus: „Dank-u, opoe” zeggen, anders gromt ze. Maar als er een van haar dochters of schoondochters, of een van haar zusters of schoonzusters, of een van haar nichten of achternichten, of een van haar vriendinnen, of kennissen, of buren komt, dan schuift ze de kousenben onder de tafel en zet haastig den ketel op het stel voor een bakkie troost. En dan praten ze, zooals vrouwen praten, over dingen, waarvan de mannen toch geen verstand hebben, zelfs wijlen dominee Stijfstra niet uitgezonderd totdat Vader tegen boterhammen-etenstijd wederkeert uit het bosch.

's Avonds zitten ze, als 't een warme dag is geweest, samen op het bankje bij het schuurtje, maar voor Moeder is het er al gauw te trekkerig, zoodat ze tot haar hoekje wederkeert.

Vader leest z'n krantje.

Moeder heeft geen rust in huis, want ze is bang, dat Vader kouvast, en heeft altijd hooren zeggen, dat dit 's zomers veel gevaarlijker is dan 's winters.

Als „het groote licht” uitgaat, wordt het tijd om „op de koets van hun bedde te klimmen,” zooals dominee Stijfstra altijd zei.

Ze kunnen goed slapen, en dat is voor ouwe menschen veel waard.

Wat hebben ze toch een leventje samen; ze weten niet, waar de tijd blijft

Eenmaal per jaar is er vanwege het Slot feest, echt feest, in der boschmannetjes hart en huis.

Ge moet nog weten, dat ze de gewoonte hebben om, vooral als het wat broeierig is in de lucht, het bosch den rug toe te keeren, evenals de straatjongens, gelijk Jonathan heeft opgemerkt, bij een parade de muziek den rug toekeeren. Er staan banken aan den zoom van het bosch, waar ze een prachtig uitzicht hebben op de bezittingen van het Slot: grazige weiden en zeer stille wateren. De moeders zitten daar nooit, want het is er voor de kleuters te gevaarlijk, en als ze onophoudelijk dat kleine grut in de gaten moeten houden, kunnen ze beter thuisblijven. Daarom zitten de mannetjes, ook als het niet broeierig is in de lucht, graag aan den waterkant, ze hebben daar rust.

Maar als de visschers met hun netten en fuiken komen, wordt zeer tot hun vreugde deze rust verstoord.

Deze visschers zijn ras-echte Morsdaelers, kerels als reuzen, met een stem als een bazuin, en waarlijk, hun hart, al is het niet van goud, is beter dan der boeren hart, die de weiden van het Slot pachten, gelijk zij de wateren. Behalve op het water, zitten ze ook in den kerkeraad en het schoolbestuur, waar de boeren hen soms geniepig uit willen houden, maar de stemmen der boschmannetjes krijgen ze altijd en die van den dominee.

Evenzeer als de liefde tot wat zich in de wateren beweegt, zit de liefde tot wat de pastorie bewoont hun in het bloed.

Voorts is er, gelijk tusschen de visschers en den dominee, ook tusschen de visschers en de boschmannetjes een hecht vriendschapsverbond, van geslacht tot geslacht. Bij deze verbonden behooren vischoffers, welke bij den dominee op vastgestelde tijden gratis thuisbezorgd worden, steeds de fijnste kwaliteit, maar de boschmannetjes krijgen ze voor zoo goed als geen geld en brengen ze zelf thuis, in hun zakdoek. Eenmaal per jaar bestaan deze offers uit palingen, en ziet, dan is het feest.

Meestal begint dit feest niet mooi.

„Maar Vader, wat heb ik nou an de hand . . . ik docht, dat je

wegbleef de aardappels zijn al een half uur gaar 't is zonde van het kostelijke eten waar heb je toch gezeten, man heb je de klok niet hooren luijen?"

Vader heeft echt schik, als-ie bij z'n thuiskomst van Moeder zoo grommes krijgt, en zegt droogjes: „Het zal weer vastendag worden, Moeder.”

Meer behoeft hij niet te zeggen, want als Moeder dät hoort, nou dan weet ze al, hoe laat het is: de visschers zijn in den polder geweest. Ze loopt kwansuis naar het pottenkassie, waar Vader gewoon is de visch te deponeren, en behoeft niks meer te vragen: de beesies kronkelen den zakdoek uit — levendige paling!

Laat ze nou eerst om de kat denken, die haar verlejen jaar — nee, het wordt nou twee jaar — zoo leelijk te grazen genomen heeft, toen Vader dat lange capittel zat te lezen. Zij heeft toen gezworen: „Dat zal-je me niet voor den tweeden keer lappen, verduvelsche kat.” Dies brengt ze in tegenwoordigheid van poes het feestgerecht in veiligheid, maar als poessie zoet is, dan krijgt-ie strakkies een lekker velletje, hoor.

Ze eten aardappelen met boontjes, maar proeven reeds de paling — dat is van de lucht.

„Denk er om, dat je me een schoonen zakdoek geeft,” vermaant Vader onder het eten. „Ja, da's waar ook,” stemt Moeder toe. Maar ze heeft geen rust in d'r lijf, ze zal het maar dadelijk doen, anders gaat het haar door d'r hoofd.

Het praten wil niet vlotten dezen middag. Ook de slaap is uit zijn doen en gaat in versnelden pas door hun lijf.

Hoewel de eerste drukte voor Vader is, vanwege het schoonmaken der beesies, komt de grootste drukte voor Moeder. Een deel wil ze stoven en een deel wil ze bakken, twee smaken voor één geld, zie je. Vader hoeft de beesies niet in mootjes te snijen, daar gaat ze liever zelf over, as-t-ie het broodmes maar even anzet. Ze mot goed uitkijken, dat ze d'r eigen niet vergist met de hartelijkheid, niet te zout en niet te flauw en de mootjes stuk voor stuk goed afdrogen 't is nog een heel karwei, hoor.

„Nou Vader, dat zal een dure week worden, je zal in je portemenee motten, man,” plaagt moeder. Ze denkt aan haar boterrantsoen, waar ze deze week niet mee rond komt, want ze hoort het haar moeder nog zeggen: „Trui, zee ze, meid, leer dat van mijn, as je paling bakt, mot de boterpot er bij.”

„Nou nog mooier,” weert Vader af, „tracteeren en nog geld toegeven, dat zal niet gaan, hoor, dan kan ik overal terecht.” Hij weet wel, dat Moeder een achterdeurtje heeft, en, als het most, best boerenboter kon nemen, maar dat hoeft niet, geen overdadigheid.

Dat zijn reeds feestklanken voor de brave oudjes, maar de muziek begint pas goed, als het sissen in de koekenpan wordt gehoord.

Het is voor Moeder een heele toer om van het baksel niet te proeven.

Nou, één staartje zou ze maar nemen haar vader placht te zeggen: „Wie wijn vaart, wijn drinkt” ze is haar eigen baas. Zou ze d'r nog eentje nemen? nou ja, maar dan niet meer, want ze mot oppassen, dat ze haar maag niet bederft die warme beessies zijn zoo machtig en die mootjes op een grauwen zak leggen, om er de vettigheid wat uit te laten trekken, nee hoor, dat doet ze niet je doet dan het beste weg „Vort kat! — och, zoo'n stom dier is al net as een mensch.”

De „vastendag” begint 's avonds met boterhammen-etenstijd, gelijk bij de Joden de Sabbat bij het ondergaan der zon.

„Zijn ze goed van hartelijkheid?” informeert Moeder.

„D'r zal een bakkie op smaken, Moeder, je heb den zoutpot niet vergeten.”

„Nou ja, ieder ding mot z'n gerechtigheid hebben, zeg ik maar, je kan geen paling bakken met suiker.”

„Ik dacht, dat je meer beessies gebakken had.”

Dat heeft ze ook, maar Wullem en Aai, haar getrouwde jongens, houden ook van gebakken paling, daarom heeft ze voor ieder een paar mootjes weggezet. Vader vraagt naar den bekenden weg. Moeder bederft die getrouwde jongens, maar hij is zoo maltenterig niet. Toch geniet hij in Moeders zorgen voor hen, en eet een paar

mootjes minder dan hij lust. Die zijn voor Jans en Jaantje, de vrouwen van Wullem en Aai, die ook dol op paling zijn. Je mot voorzichtig zijn met den kouwen kant, is Vaders stelregel, want aangetrouwd wordt nooit eigen. En Moeder zegt uit 's harten diepsten grond: „Je heb gelijk, Vader.”

De eigenlijke feestdag is morgen, als Moeder de meeste beessies stooft.

Dat doet ze op haar manier, met een stukkie boter en een fijn gewreven beskuit, en dan maar zachies laten zeuteren op 't stel.

Van de malle dingsigheden, waarmee de paling bij den rijkdom wordt klaargemaakt, mot ze niks niemendal hebben. Ze zou het zoo goed niet weten, maar Jans van Wullem, die voor keukenmeid heeft gediend, heeft haar verteld, dat ze er bij den rijkdom een rommel van belang in doen: peperkorrels, kruidnagels, laurierblaadjes, stukgies citroen, ja mensch, en ook bier. Nou, ze kunnen voor haar part zulke paling wel houën, want een kind kan toch wel begrijpen, dat je zoo den echten palingsmaak wegneemt. En wat is nu paling, die niet naar paling smaakt? Zoo met de pan op tafel en een kroppie slaai er bij, zóó zijn ze het lekkerst; wil je wel gelooven, dat ze blij zal zijn, als ze de klok hoort luijen

De lezing der notulen wordt dezen middag uitgesteld; zoo eten ze. Moeder heeft een paar aardappeltjes meer geschild dan anders, want die palingdoop is toch zoo echt

„As je maar op de graatjes past, Vader, ik zou me geen raad weten as-t-er een in je keel schoot,” waarschuwt Moeder.

„Ze zijn dutmaal malscher dan verlejen jaar, ik kon het al merken bij het snijden,” constateert Moeder.

„Ze willen wel eens zeggen, dat je de lekkerste paling krijgt, als het in de lente veel rauw weer is geweest,” filosofeert Moeder.

„Je zou er je tong bij inslikken,” jubelt Moeder.

De rollen zijn omgekeerd, Vader eet en zwijgt, Moeder eet en praat. De nood der graatjes vordert, dat ze eten met twee handen.

Verzadigd met de vettigheden der wateren, grijpt Moeder den vaatdoek om haar vettige, magere vingertjes af te vegen en haar

Zesde Kerstboek 5

mond. Terwijl Vader desgelijks doet, krijgt zij „Het Boek”. Vader leest en Moeder luistert, ze danken, en voor ze hun siësta nemen, zegt Vader: „Een koningsmaal”, en Moeder: „Man, je haalt me de woorden uit me mond.”

Ze zal vanmiddag den grooten theepot maar nemen, dien ze 's Zondags gebruikt, als ze nogal aanloop krijgt na de middagkerk, want visch mot zwemmen.

Dit eten en drinken is hun leven.

IV.

De ouwe Trui kon maar niet in slaap komen, hoewel het al bij elven was.

„Mensch, ik wou, dat je maar onder zeil ging, want je houdt mijn ook wakker,” zei Janus wat korzelig. Dit gezegd hebbende, zal het zoowat tien minuten geduurd hebben, en Janus sliep, gelijk hij gewoon was te slapen, zóó vast, dat ze gerust met het meziek van 't dorp voor de bedsteë konden komen, en dan mochten ze voor zijn part niks dan heele noten blazen, maar hem wakker krijgen, dat zouën ze niet.

„Het zal van de drukte wezen,” had ze gezegd.

Nu, dat kon best, want het was Oudejaarsavond, en het was vanouds een gewoonte in Morsdael, dat de vrouwen alsdan 's middags olieballen bakten en 's avonds naar de kerk gingen. Men kon het in de kerk ruiken, da's geen dollen. Alleen in de mobilisatie hadden ze het een paar jaar niet gedaan, dewijl ze niets hadden, dan een handvol meel in de kruik en een weinig olie in de flesch. En toen hadden ze gezegd, naar de kerk gaande: „'t Is net, of het geen Ouwejaar is.” Dewijl nu Janus z'n vrouw te dezen dage gedaan had naar de wijze der vrouwen des dorps, had het best van de drukte kunnen wezen, dat ze zoo woelig was.

Het kwam echter niet van de drukte, maar van de preek, hetwelk de ouwe Trui zeer goed wist, maar niet durfde zeggen, want Janus deë zoo kort

Wie preek zegt, zegt dominee.

Hoe nu de dominee van Morsdael heet, doet er niet toe. De Morsdaelers vinden, dat-ie mooi kan preeken, en dit vooral doet, wanneer hij het over de jeugd heeft. Dan zitten de oude menschen hem groot gelijk te geven. Maar dezen avond had-ie zoo gepreekt, dat zoowel de oude als de jonge menschen dachten: „Hij preekt over ons”. Doch de dominee had bedoeld om tot hen te spreken.

Dat kon hij natuurlijk op Oudejaarsavond niet doen zonder er den Dood bij te halen. Hij wist echter, dat de menschen nooit, en allermintst bij het einde des jaars, met aandoeningen en stemmingen te voeden zijn. Want dat zou alzoó zijn: gelijk wanneer een hongerige droomt, en zie, hij eet, maar als hij ontwaakt, zoo is zijn ziel ledig. Om deze oorzaak hield hij er niet van, wanneer hij er den Dood bijhaalde, door gelijkenissen te spreken. Maar dezen avond had hij eerst gedaan, alsof hij er wel van hield.

„Van avond,” zoo begon hij, „staat er iemand bij u aan de deur en hij klopt; het is, alsof er met ijzer op hout wordt geklopt. Hij wacht niet, totdat gij „binnen” roept, maar loopt regelrecht door. Hij laat de deur achter zich open staan, zoodat gij denkt: „Je brengt ook de warmte niet mee, man,” en huivert even. Hij wil niet gaan zitten, want hij heeft haast. Als hij alle aanwezigen, één voor één, even aangekeken heeft, stapt hij weer op, en mompelt zoo iets van: „Tot ziens!” Dit is alles, wat hij zegt, en het klinkt niet hartelijk. Als hij weg is, denkt ge: „Had ik nu maar gevraagd, wanneer hij terugkomt.” Maar hij zou het u toch niet gezegd hebben.”

„Het is een groote man, die er heel slecht uitziet, met een beenig, bleek voorhoofd, diep liggende oogen en magere handen, net een geraamte. Ge behoeft niet te vragen: „Wie is deze?” want hij komt geregeld op het dorp, soms ziet ge hem in de verte aankomen, soms staat hij onverwachts voor u. Hij is meermalen onder uw dak geweest, en had dan niet zoo'n haast. Dat zult ge nooit vergeten.”

„Ik zeg u: Van avond staat de Dood aan uw deur.”

Toen luisterden alle menschen, zelfs de kinderen luisterden, en de jonge menschen dachten: „Dat is mooi.” Er was onder hen

slechts een enkele, die ook dacht, dat hij zoo iets wel eens in een boek gelezen had, hetwelk hij niet mis had, want het ging den dominee van Morsdael, gelijk het allen dominees gaat, van welke de menschen roemen, dat ze mooi kunnen preeken: ze brengen de mooie dingen lang niet altijd uit den schat huns harten voort.

Maar deze dominee overtrof hierin velen van zijn geslacht, dat hij de mooie dingen uit de boeken terdege in zijn hart verstandig had overdacht.

Daarom vervolgde hij en sprak: „Ik zeg dat niet goed, want de Dood is evenmin een mensch als een engel, hij is geen maaier met een zeis op zijn schouder of een grijsaard met een zandlooper in zijn hand, hij is geen persoon, maar een kracht. De Dood is een kracht Gods tot rampzaligheid voor een iegelijk, die niet gelooft. Daarom moet ik zeggen: Het is God, Die u van avond bezoekt. In de wenteling der jaren laat Hij u gevoelen, dat de ziel, die zondigt, sterven zal. Maar Hij brengt u samen als de gemeente, welke Hij ten leven roept, opdat Zijn lof zou klinken als van een God, bij Wien de uitkomsten zijn tegen den dood. Hij verschijnt u niet alleen in den tijd, die henenvliegt, maar ook in het Evangelie, dat blijft, opdat ge zoudt heerschen in het leven door Jezus Christus, in Wien een overvloed der genade is. Daarom moet ge niet enkel even huiveren bij de gedachte aan het sterven, maar luisteren, luisteren met uw ziel”

Dat was „de voorafpraak.”

Daarna zongen ze van hun beste dagen vol stof tot klagen, van hun matte ziel, doorknaagd van zorg, verdriet en jammerlijke plagen, en van: de levensdraad wordt schielijk afgesneën, maar ook van: Uw gena, Uw werk, Uw heerlijkheid, Uw liefde, Uw macht — en intusschen werden „de liefdegaven voor armen en kerk” opgevischt. Degenen, die zongen met hun hart, klaagden en baden, en van de collecte had niemand last.

Toen kwam de preek.

Het was een gewone preek over een man, die leefde in een woestijn en stierf op een berg. Die man was Mozes, de man Gods.

Veelbewogen was zijn leven, zwaar zijn taak, maar de heerlijkheid des Heeren was over zijn pad. Hij had altijd gediend, en daarbij wel eens gezondigd, zoodat hij niet als een heilige zijn levenseinde tegemoet-ging. Maar de Heere sprak ook op den laatsten dag zijns levens, en toen nog liefelijker dan te voren: „Genade zij u en vrede.” Mozes' eenzaam sterven was zaligheid. Zelfs wilde God zorgen voor het graf van Zijn knecht.

Eenvoudig, duidelijk, hartelijk predikte de dominee, dat alzoo het deel van den Christen is: leven in de woestijn, waar vele moeiten en bezwaren zijn, maar toch gewandeld wordt in het licht van het Goddelijk aanschijn, en dan sterven op een berg, van waar het land der eeuwige rust wordt aanschouwd. Zonde tot den laatsten snik, maar ook bij het ouder worden al meer een toebereid hart, om tegenover de pijnlijke ervaring, dat de bezoldiging der zonde de dood is, te gelooven, dat de genadegift Gods het eeuwige leven is, door Jezus Christus, onzen Heere.

Hij greep hun ziel om een antwoord te geven op de vraag: „Is dat uw weg?” En hij zeide, dat ze in de woestijn konden zijn, maar zonder te sterven op een berg, wanneer ze geen knechten des Heeren waren, maar afgodendienaars, gelijk geschreven staat: „Het volk zat neder om te eten en te drinken, en zij stonden op om te spelen.”

Aan het slot vertelde dominee iets van Bunyan, en als hij dat deed, luisterden de menschen nog beter, dan wanneer hij de Schrift opende. Hij herinnerde aan den man met de hark, van wien het eigenaardige was, dat hij alleen naar beneden kon kijken. Dat er vlak achter hem een lichtende gestalte zweefde, die hem een kroon aanbod met de bedoeling, dat hij die voor de hark zou inruilen, daar had hij niet het minste besef van. Hij harkte, harkte maar door, al maar strootjes en stokjes. Dat was maar een man, niets meer dan een man — geen man Gods.

Ze voelden, dat ze door dit beeld bij hun aardschgezindheid werden bepaald, en dachten, dat ze nu wel ernstig vermaand zouden worden, want dat behoorde toch zoo in een oudejaarsavondpreek.

Het deed een mensch goed, als hem nog eens flink de waarheid werd gezegd.

Maar de dominee vroeg: „Zijn er zulke mannen en vrouwen onder u?” Daarna antwoordde hij: „Helaas, ze zijn er maar al te veel.” Toen zei hij: „Amen” — en het was, alsof zijn hart schreide.

Het dankgebed was het gebed van Mozes, den man Gods: „HEERE, Gij zijt ons geweest een toevlucht van geslacht tot geslacht”

Ze vonden het vreemd, dat de dominee zoo maar een gewonen psalm stond te bidden.

Ten slotte zongen ze:

Want deze God is onze God;
Hij is ons deel, ons zalig lot,
Door tijd noch eeuwigheid te scheiden;
Ter dood toe zal Hij ons geleiden.

Toen ze opstonden om den zegen des Heeren te ontvangen, verhieven niet allen hun harten tot God, want ze waren te zwaar, die harten, door dingen, die beneden zijn. Ook kwam er bij sommigen wat neerdrukkende weemoed bij — en de orgelist met zijn „Uren, dagen, maanden, jaren,” maakte ze nog zwaarder.

Ze waren koud geworden in de kerk, dies haastten ze zich huiswaarts om te eten en te drinken, besproeiend de bollen, hier met een kommetje heete melk, daar met een glaassie warme pons, en sommigen dronken bisschop. Ze prezen de bollen met hun woorden, gelijk ze de preek geprezen hadden met hun gedachten, de bollen als lekker luchtig en de preek als zwaar, gelijk betaamt. Langzamerhand werden ze ook vroolijk, want de indrukken der vergankelijkheid vlogen als een schaduw heen.

„Zalig uiteinde” wenschten ze elkaar toe.

In dezen nacht nu was de slaap van Janus z'n vrouw geweken.

Hoe heette die berg toch, waar Mozes in dat mooie land kon kijken? daar kon ze niet òpkomen maar ze wist, dat die

berg in haar woestijn niet was het zou niet lang meer duren, en dan kwam haar eindje God had altijd voor haar gezorgd, maar o, wat was ze toch een verkeerd schepsel geweest ja, ook zij was een vrouw, die altijd met die hark in de aardse dingen aan het krabben was, naar strootjes en stokjes „Een mensch kan niet meer doen, dan er om vragen, en dan mot-ie het overgeven,” had ze altijd gezegd, maar nu kon ze het niet overgeven. Het was, alsof ze iemand met een gouden kroon zag ja, daar in het hoekje van de bedstede bij het lichie op de plank en ze keek naar boven en ze vroeg maar ze kon niet veel vragen, dacht ze en toch vroeg ze alles, wat er voor een zondaar te vragen is ze bad om genade haar schuldige, moede ziel zuchtte: „Heere, gedenk mijner” en ze wist niet, dat Jezus van Zijn hemeltroon nog altijd dezelfde haast heeft, welke Hij aan het kruis heeft getoond — haast om zondaren te redden van het verderf.

De oude staartklok sloeg drie, en toen dommelde ze weg

Trui was altijd het eerst op, om voor de koffie te zorgen, zoodat Janus het eerste bakkie met een geklutst eitje er in op bed genieten kon. Zijn stelling was: „Je leit warm en je brandt je eigen niet.” Moeder wou nou eenmaal niet anders

Nieuwjaarsmorgen bleef ze echter liggen.

„Nou Moeder,” dacht Janus, „je haalt je schaaï in.” Hij zou haar nog maar een poosje laten bronzen, want het werd weer een drukke dag — maar wat deksels, hoorde-ie de klok niet? dat was hem nou z'n heelen trouwdag niet gebeurd, dat-ie vergeten had de klok op te halen door die drukte van 't ouwe en nieuwe.

Toen de melkwagens uit de stad begonnen te rijden, werd het tijd om op te staan.

„Hoe denk je d'r over, Moeder?”

Maar daar was geen stem en geen antwoorder.

Het gebeurde maar zelden, dat ze zoo vast sliep, daar zou vandaag weer hoofdpijn van komen.

„Zeg Moeder, ben je van plan om het jaar” hij greep haar

hand, en toen was het, alsof die man, van wien de dominee zoo mooi verteld had, voor de bedsteē stond

Eerst kwamen de buren en die haalden de kinderen. Ook kwam de dokter. Het was geen slaapberoerte, zooals Janus had gehoopt, de asem was er uit, hoor.

„Zeker stilstand in 't bloed, dokter,” informeerden ze, en de dokter zei maar wat.

„Zou ze nog een benauwden dood gehad hebben, dokter,” informeerden ze wederom, en de dokter zei: „Ze heeft een zachten dood gehad, rustig ingeslapen.”

Janus wist er meer van.

„Het heeft haar gisteravond al verkeerd gezeten ze had ook wijzer motten zijn ik had gezegd: „Mensch, laat nou een van de meiden komen voor de oliebolle” maar je weet net, hoe ze was werk uit haar handen geven, dēe ze niet en als ze nou maar niet naar de kerk was geweest.”

Het dorp was vol van de ouwe Trui, die gisteravond nog op haar stoeltje zat en nou al op het stroo lag dat zal ze ook niet gedacht hebben, toen ze gisteren aan het bakken was wat kan het toch gauw gedaan zijn met een mensch.

Intusschen was er blijdschap in den hemel.

— — — — —
Toen het voorjaar kwam, waren de mannetjes zeer blij, want ze hadden in jaren zoo'n vroege lente niet gehad, het was compleet warm in het zonnetje. Maar Janus zag den lenteblos op de twijgen niet, zoo keek hij naar de blaären tusschen de boomen, de bijna vergane herfstblaären. Ook kon hij niet begrijpen, dat ze het warm vonden. Hij dacht steeds aan dien laatsten avond, toen-ie gezegd had: „Mensch, ik wou, dat je maar onder zeil ging, want je houdt mijn ook wakker”. Kon-ie dat woord maar terughalen

Toen het zomer geworden was, zaten de mannetjes weer op de bank, om het laatste stukje van hun leven op te knabbelen, en het smaakte hun zoet, maar dikwijls zeiden ze: „Begrijp jij nou, waar die Janus toch blijft?”

Het liefst zat hij op het bankje bij het schuurtje, waar hij zoo dikwijls met Moeder gezeten had.

Daar kon hij beter denken dan in het bosch.

Hij dacht over Moeder, wier lot nu voor eeuwig was beslist, maar ook over zichzelf moest hij denken. Over tekortkomen en telaar komen moest hij denken, en hoe de dominee op Moeders begrafenis had gezegd, dat God op tekortkomers gerekend had, maar er voor telaar komers geen hope was. Hij dacht er zoo sterk over, dat hij niet dacht aan zijn pijp.

Dan zei de kleine Janus, een aardige dreumes, die sprekend op zijn Opa geleek, vonden ze: „Opa, mot je nog een beetje peutefeu?” Soms hoorde hij het niet, maar als-ie het hoorde, zei hij met een lachje: „Wel ja, jong, Opa zal d'r den brand maar inhouden”. Maar dat lachje had haast om te verdwijnen, want zijn hart weende om Moeder en beefde om hemzelf.

En 's avonds kon hij den slaap niet vatten.

De kinderen zeiden, dat-ie het eens in de andere bedstede probeeren moest, maar dat wilde hij niet. Moeder hield hem wakker, en dat was al het licht, dat nog in zijn leven scheen. Als ze nu nog leefde, wat zou-die dan veel met haar praten over hun arme ziel.

Voor al op zijn bed bad hij, maar hij kon niet bidden, en nog veel minder gelooven, dat hij verhoord werd, want hij kwam zoo laat . . .

Toen de herfst begon, zagen ze Janus maar zelden in het bosch. Het is zoo goed voor een oud mensch om wat in de beweging te blijven, beweerden de mannetjes, maar hij liet hen praten. Door de vreeze des doods aangegrepen, was te midden der mijmeringen over Moeder, zijn ziel één bede, één roep: „Hebt ge nog een lach, late Najaarsdag?”

Hij was maar blij, als het tijd was om de lamp aan te steken, want dan kon hij stilletjes in den Bijbel lezen, heel anders dan vroeger . . . als een die zoekt.

In bijna tastbaren schemer zette de winter zijn eersten voetstap op het dorp.

Het zou nu gauw een jaar van Moeder zijn . . . eerst Korsemis,

en dan nog een week waar bleef de tijd — dat waren kwaje dagen.

Op Kerstmis sneeuwde het niet, maar hield de dominee een goede preek, hetwelk voor hem niet gemakkelijk was.

Hij preekte over een mensch te Jeruzalem, wiens naam was Simeon.

Janus had meer van dezen mensch gehoord, maar zag hem thans voor het eerst. De preek kon hij niet vasthouden, maar de tekst hield hem vast, vooral dat stukje, dat Simeon een boodschap gekregen had, dat hij den dood niet zien zou, eer hij den Christus des Heeren zou zien.

Dat was de lach.

Nu Moeder weg was, had hij geen leven meer — dat was erg. Maar het kon, dat hij zou sterven, zonder geleefd te hebben — dat was veel erger. Doch dat behoefde niet.

Als hij maar den Christus des Heeren mocht zien

Wakker, wakker wilde hij blijven.

Het heele dorp was, als het er op aankwam, niets dan een kerkhof, met het Slot er bij, ja, de heele wereld overal is het eindje — de dood.

Sinds deze ure dacht Janus zoo nu en dan, vooral als hij in de kerk zat of zijn Bijbel las, dat hij iets van den Christus des Heeren zag, maar hij wist niet, of hij goed zag.

„Het is net, of Opa een tekst mot leeren voor de Zondagsschool,” zei kleine Janus.

„Echt waar, moeder.”

„Opa zegt iederen keer: „Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods”

Vader verouwert hard, vonden ze, als 't zoo doorgaat zal-ie Moeder gauw volgen.

Ze hadden niks te eischen: op zoo'n leeftijd was iedere dag er één, en hij had toch eigenlijk geen leven meer

FRITSJE EN DE GEHEIMZINNIGE GEBEURTENIS

DOOR

J. L. F. DE LIEFDE

Heerlijk lag ze nu, zoo kalm voldaan en lekker opgefrischt. Het bed met de spreij gladjes overheen, heur eigen haar, de nachtjapon, alles aan en om haar zoo in-keurig en pronkhelder. Zwakjes als ze nog was, deed het liggen en de rust voor den geest haar zoo weldadig aan na het zorgvol gescharrel van de baker om haar heen. Die was nu met de kleine kleertjes bezig, buiten in het zonnetje.

Alleen was Elise dus. Met zichzelf, met haar geluk. En . . . met haar kindje.

Rondom haar stilte. Zoo'n heel bijzondere stilte. Elken morgen keerde dit uurtje terug als een zeker hoogtij in haar dag. Dan lag ze maar te genieten, in haar ééntje stilletjes te genieten van haar eigen blijdschap en dankbaarheid.

De geheele kamer was door de baker met eerezuchtige en tegelijk zoo liefkoozende zorgvuldigheid tot in de puntjes in orde gebracht. Alle stoelen op hun plaats en ieder meubelstuk glom van een extra afwrijving. Op tafel een vaas met bloemen, vandaag de roode rozen, die haar man had meegebracht.

Juist nu ze alleen was en de kamer geen geluiden meer had, voelde Elise, hoe de stilte rondom haar lééfde. Dat deze stilte sprak en het was zoo heerlijk daarnaar te liggen luisteren. Je mocht jezelf de rust nu ook zoo ten volle gunnen, vrij van huisvrouwelijke plichten.

Dit zwijgen was geen doodsche verlatenheid, waarin je je eenzaam ging voelen.

't Scheen wel, alsof de heele kamer zelf vol eerbied meeluisterde

naar hetgeen de stilte te fluisteren had. Het was immers zoo rustig en stil, omdat . . . er iets *was*. Een jong, door God geschonken leventje. Het kleine kindje, onzichtbaar nu achter het gordijntje van de wieg.

Het was dit pas geboren leventje, heel teer en toch zoo vol groeikracht en toekomstbeloften, heerlijk onbezoedeld nog, dat de stilte zoo anders maakte. Ze verhief tot een sfeer van intiem geluk en wijding, waarin je heilige gedachten ging denken van vreugde en hoop en . . . aanbedding van God, den Schepper, den Gever.

Al kon ze nu niets zien van het kleine rose kopje met het zijzachte, zwarte haar, omdat de wieggordijntjes dicht waren, al hoorde ze het adempje niet gaan, het wiegje was niet ledig. Dat wist ze niet alleen. Dat voelde ze ook. Dat was het wat de stilte tot haar overdroeg zooals de wind den geur van bloemen. Ze kòn zich niet vergissen, het kindje, zoo pas nieuw door God geschapen, het jonge leventje *was* er en het trilde samen met den klopp van haar eigen hart.

Wat was het toch iets prachtigs, dat geboren worden van een mensch! Dat zoiets bestond! Dat zoiets kon! Dat dit vermogen door God in den mensch was gelegd . . . hem *was geschonken*. Dat niet ieder mensch afzonderlijk door God geformeerd behoefde te worden gelijk Adam, maar dat het leven voortbloeide en groeide als de bloemen.

Een wonder was het toch elken keer opnieuw als zoo'n klein teer popje, waaraan in- en uitwendig alles reeds volkomen was van lichaamsbouw, ter wereld kwam.

„We zien het . . . , maar doorgronden 't niet,“ fluisterde ze voor zich heen.

„We zien het“ Ja, het lichaampje, dat zag je, maar . . . het zieltje? De geest? Dat kleine kindje bezat toch ook reeds een ziel, onontloken, als in knop, maar toch evenzeer levend. Het niet-zichtbare, datgene wat later . . . later, als het lichaam oud en uitgeleefd was, onsterfelijk bleef en ten hemel mocht gaan, door God geheiligd . . . Hoe zou het daarmee zijn? Groeide de ziel ook uit de moederziel? Of . . . schonk God aan ieder kindje bij de geboorte, dus zoodra

dat lichaampje zelfstandig kon leven en een ziel ter woning kon dienen, *opnieuw* den uit God gevloeden geest, gelijk Adam dien ontving „uit den adem Zijns monds”?

Maar . . . ? Ze huiverde even. Dat vorige kindje dan? Dat geen leven hier op aarde had bezeten, zelfs geen uur en geen dag? Hoe was het daarmee dan?

„God heeft het dadelijk weer meegenomen,” had kleine Frits toen gezegd en wat had hij haar daarmee getroost.

Ook voor hem was het zoo’n droeve teleurstelling geweest. Hij had zich zoo verheugd op „het kleine kindje”.

Met zijn oogjes vol tranen had hij haar aangezien, zoo wijs nadenkend als hij ondanks al zijn guitigheid soms zijn kon.

„Was het niet sterk genoeg, Mammie? De lieve Heer heeft zeker gedacht: „Och, dat arme kindje zal zoo vaak ziek worden, als de wind koud is. Ik moest het maar dadelijk weer meenemen. Naar den hemel. Bij Mij. Dan kan ik er zelf voor zorgen en wordt het nooit ziek.”

Toen dit Broertje dan ook gekomen was en hij het voor ’t eerst mocht zien, had hij gezegd: „Dit Broertje is héél sterk, niet Baker? Ja, natuurlijk, want *dit* laat de lieve Heer *wel* hier.”

En toen op een morgen, weer in dat voor Elise altijd zoo rijke uurtje van stil genot, hoorde ze Fritsje buiten. Het raam stond open, maar tegen de felle zon was het rolgordijn neergelaten.

Hij was niet alleen, Elise hoorde verschillende stemmen. Jantje van den meester, die vaak kwam spelen. En dan nog neen, die stemmen herkende ze niet.

Het schenen wel grootere jongens te zijn, de stemmen waren zwaarder en ze spraken het dialect van het dorp.

„Wij hebben gisteren beschuit met muisjes gehad,” vertelde Jantje, nog nasmullend bij de herinnering.

„Zie je” begon Fritsje heel gewichtig uit te leggen, „wij hebben een kindje gekregen. Een broertje voor mij Zondag is het gekomen. Toen is het ge” Hij weifelde, net alsof hij het

woord niet kon vinden. „Toen heeft toen is het gebracht nee, geboren.”

„O,” zei een van de vreemde grove stemmen met een langen veelbeteekenenden uithaal, waarvan Elise, die achter het gordijn, in bed, geen gezichten zien kon, huiverde. Ze luisterde scherper en met argwaan toe.

„Zeg, Klaas” Dat was Jantje weer. „Weet jij hoe of dat gaat?”

„Dat de kindertjes geboren worden? Nou, die kommen immers uit de rooie kool.”

„Nietes,” viel een ander lachend uit. „Jie weet der ook niks van. Die brengt de ooievaar.”

„Och, nee. Zit 'm nou gin malligheid wies te maoke.” Dat was een goedig beschermende toon. „Nee, hoor, Jantje. Niks van geleuve, hoor! Ze wille je wat wies maoke.”

„Wie ebbe ook pas een deerntje ekregen, de dokter brengt ze mee in sien rietuug. Da heit de baoker mie zulvers ezeg.”

„Hè, hoor hèm 's. Die weet het. Phoe Waor haolt de dokter ze dan vandaon? Zeker uut de kikkertjesviever van den ooievaar! Gao jie ook maor 's visschen. Misschien haol jie der ook wel 's eentje op.”

Algemeen gelach.

„Dat *kan* toch niet” Dat was het beschaafde stemmetje weer van haar eigen Fritsje. Zoo beredeneerd kalm als hij soms iets kon zeggen. „Dat *kan* toch niet. Kleine kindertjes kunnen niet uit het water komen. Mijn moeder zegt, dat de lieve Heer ze ons geeft. En moeder weet het, want die was er zelf bij, toen mijn broertje gebracht is.”

Even stilte. Elises hart klopte sneller, ze voelde het bonzen. O, als ze nu dat gevaarlijk gesprek maar staakten. Als ze maar niets besmeurden of verknoeiden aan haar kleinen vent.

„Natuurlijk,” viel Jantje zijn vriendje vol ernst bij. „Maar zie je hoe komen ze dan *hier*? De hemel is zoo heel hoog *Hoe* worden ze gebracht? Dat wou ik weten.”

„Nou, heel gewoon . . . ,” begon Frits weer en Elise hield angstig den adem in om te luisteren.

Ze had het voor oogen, alsof ze zien kon door het dichte gordijn heen, hoe ze daar stonden.

Een troepje jongens, meest grootere en wat ruw, misschien wel van de fabriek. Allen om de beide kleintjes heen en op hen neerkijkend. Wat ging haar kleine onbedorven vent zeggen? En wat voor ooren waren daar om dat antwoord aan te hooren?

„Heel gewoon natuurlijk De lieve Heer laat ze uit den hemel naar beneden. Aan een touw of zoiets”

Hard, aanstellerig schaterlachen. „Phoe ! Nou zeg, nou weten we het dan allemaol iniens.”

En toen met een valsch tintje van spot in den toon: „Draoi jie je eigen der 's om Waor heit het touwtje dan ezeten? Daor? Zet je pet maor 's of. Achter an je kop soms?”

„Nietes nietes ,” streed Fritsje verontwaardigd en heftig tegen. Zijn stem beefde van opkomende tranen.

Elise opende den mond reeds om hem naar binnen te roepen. Wat kwam het er op aan, of al die jongens dan vermoedden, dat ze beluisterd waren? Dan konden ze zich schamen. Maar vóór ze had kunnen roepen, hoorde ze Fritsje verder gaan: „Nee. Zoo niet. Natuurlijk niet. Je kan het niet zien. Geen gewoon touwtje Maar maar ik weet dan toch dat het er is, want” — z'n stemmetje werd dieper van ernst — „want dat kun je voelen Als we stout zijn, dan trekt de lieve Heer er aan Dan kunnen we ons bedenken, of we het wel doen zullen”

Toen lachte er geen. Het bleef heel stil.

Opeens gilde de schelle fluit van de fabriek over het land.

Meteen sprak de grove stem, die zoo gespot had: „Nou, gao julder mee? De piepers benne gaor. Hoor maor! Adjuus.”

Elise nam den zakdoek en veegde haastig een traan af.

„Dan kunnen we ons nog bedenken of we het wel doen zullen”

„Mijn kleine schat mijn Frippie. Jij weet het. Beter dan al die anderen. Beter ook dan Moeder, „die er zelf bij is geweest”. Och, wat weet je dan nog? Dan zie je nog niets meer dan je met je lichamelijk oog kunt te zien krijgen. Maar jij, kleine Frippie, *jij weet* het. Het groote mysterie, dat Moeder niet kan begrijpen met haar groote-menschenverstand, *jij weet* het. Jij *weet* het. Het uit God gevloede leven. Het contact tusschen God in den hemel en onze ziel . . .”

„Den kinderkens geopenbaard,” fluisterde Elise zacht voor zich heen. „O, God, maak mij als een van deze kleinen.”

HET KIND IN DE SCHILDERKUNST

DOOR

HERMAN HANA

Het kind staat vóór u. Het heeft een rond koekje in de hand, en neemt er een flinken hap van. Nu houdt het de rest, met den gaven kant naar onder, in de hoogte en zegt: dat is een boot!

Gij neemt het kind op schoot en schommelt het heen en weer. Gij vaart nu samen in die boot, . . . die het in de hand heeft.

Het kind vindt u nu lief en slaat de armpjes om uw en hals. „De boot” valt achter u neer, die is vergeten.

De klok wijst kwart voor drie. Kijk, roept het kind: de klok lacht!

Het laat zich van uw schoot glijden, vindt het koekje terug en brengt dit aan „het paard”, dat op zijn vier wieltjes op den grond staat. Het schuift een stoel over het paard. Nu staat dit op stal.

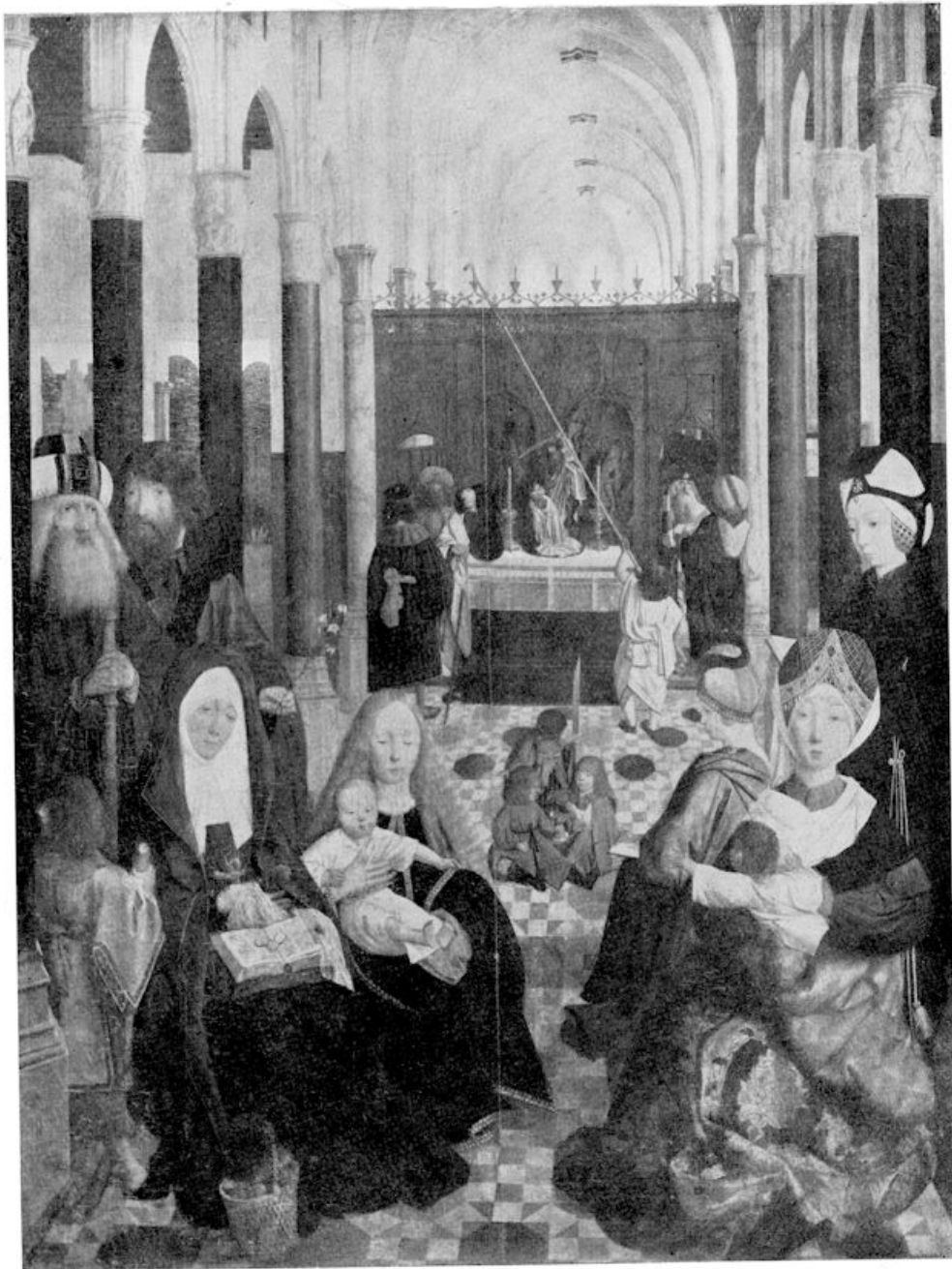
Gij hebt inmiddels de krant genomen en uw bril opgezet. Het kind maakt twee o-tjes van duimen en wijsvingers en kijkt u door die gaatjes aan, met aandoenlijken ernst, want nu heeft het óók 'n bril, en is „groot”.

En als gij dan de genade ervaart, van eenige oogenblikken, met dat kind mee, en met uw hart mee, in die zeepbel-achtige sfeer tusschen droom en werkelijkheid, tusschen onbevangen oorspronkelijkheid en vertrouwensvolle navolging te mogen verwijlen, met een ernst en een lach, die als de ernst en de lach van een kind zijn . . .

Dan zijt gij, zoolang dat dan duren wil, in de sfeer waarin de schilder leeft als hij een kunstwerk maakt.

Maar als dat zoo is, — denkt gij nu, — als dat zoo is, dan hooren de kunst en het kind zóó innig bijeen, dat de schilder het liefst en het meest het kind moet schilderen, ja, dat het kind zèlf eigenlijk graag schilderen moet.

Zesde Kerstboek 6



I. Geertgen tot Sint Jans — Allegorie op het zoenoffer des nieuwen verbonds

Nu, wat dit laatste betreft: hoeft ge maar even te denken aan dat altijd welkome kinder-geschenk: de verfdoo's, en . . . daarnaast en ook al daarvóór: aan dat boeiend „getoover met licht en kleur”: het bellen blazen uit een pijp.

Met den volwassen schilder, die dan, naar gij dacht, wel het liefst en het meest „het kind” zou moeten schilderen, staat het echter een beetje anders.

Want wat hij „is”, dat schildert hij, ondanks zichzelf, verholten. En waar hij „naar uitgaat”, dat schildert hij zichtbaar voor den eersten blik.

Is hij „een kind”, dan zal zijn werk zélf kinderlijk zijn, maar het zal niet „het kind”, doch de tooverdroom zijn, dien hij bij voorkeur tot onderwerp kiest.

En . . . als daar dan kinderen bij in 't spel komen, zooals op onze eerste plaat, dan moet het ons niet al te zeer verbazen als juist die kinderen hem het minst gelukken, die kinderen, die hem toch eigenlijk het naaste staan.

Zoo ziet men ook immers wel moeders probeeren, haar wederzijdsche kleintjes plompverloren bij elkaar te brengen met de gedachte: hoe lief die lievertjes elkander wel zullen vinden. En gij weet: als die moeders daar dan niet bij oppassen, dan geeft dat meestal krakeel en malleur.

Van hun ouders houden, dát doen kinderen vanzelf. Van elkander, dat is, van kinderen houden, dat moeten zij leeren; de kinderen zoo goed als de kinderlijke schilders.

Als gij nu, naar ik hoop, dit alles geduldig hebt willen lezen en overwegen, alvorens gij met volle attentie onze eerste plaat bekijkt, dan zult gij in dat schilderij van Geertgen, die in het laatste kwart van veertienhonderd in Haarlem werkte en zeer jong stierf, veel vinden dat bij de voorgaande overwegingen past.

Geertgen behoort namelijk tot de zoogenaamde „primitieven,” of kinderlijken, en de schilderkunst zelve, verstaan als het schilderen

met olieverf, op paneel of doek, was nog maar zoowat een halve eeuw oud.

Toch heeft zij, juist in dien eersten tijd, reeds wonderschoone werken voortgebracht, die echter alle iets weg hebben van dezen droom of allegorie van Geertgen tot Sint Jans.

Wie al die schaduwlooze figuren mogen zijn, of verbeelden, is nu bijzaak. Bijzaak is zelfs, in dit geval, dat wonderlijk, kinderlijk contrast tusschen het onwezenlijke van deze gansche, symmetrisch gegroepede, bijeenkomst, en de nauwgezet verantwoorde sterke werkelijkheid van het gebouw, den vloer, de kleedij en vooral de hoofsche hoofdtooi der figuranten, zooals ook het mandje, de bril en het boek.

Maar de hoofdzaak, en eigenlijk toch ook wel de hoofd-figuren: „het kindeke Jezus” en „de jonge Johannes”, zijn niet het best geslaagd.

Het kindeke Jezus is hier geschilderd als een pop, en de jonge Johannes heeft, ondanks zijn kinderlijk gebaar, „iets ouwelijks”, evenals de drie kinderen op 't midden van den vloer, en dat geeft dit laatste groepje iets potsierlijks.

En toch heeft Geertgen hier, voor zijnen tijd, in het kinderfiguur reeds veel bereikt.

Zijn hart gaat nog uit naar „de Moederkerk” met haar Hemelsche Macht, die hij in aardsche praal te vertolken zoekt. Het Wonder des Geloofs wil hij beleven en dóen beleven, door het, op zijne wijze, om te scheppen tot levende werkelijkheid.

Maar er is reeds iets in hem, dat ook een verstolen blik aan de buiten-kerksche, echte natuur gaat gunnen, en gij kunt dat zien, tusschen de marmeren zuilen door, aan den linkschen kant.

En het is die nog aarzelende liefde voor zoo'n stukje echte natuur, die hem ook reeds het kind, — dat immers evenééns een stukje echte natuur is, — zooveel beter doet schilderen dan men dit in de Middeleeuwen deed, — wat gij wel van mij gelooven wilt al komt het Middeleeuwsche kind hier nu niet onder de illustraties voor.

Ik wil, tenslotte, aangaande dit schilderij nog opmerken, dat ons uit de zeer strenge groepeerings der figuren, en uit hun vrijwel wezen-

looze gelaats-uitdrukking blijkt, dat de schilder, ondanks allerlei zeer origineele, onbevangen „invallen”, zich toch nog over het geheel een volgzzaam leerling toont van een school of richting, die het streng Middeleeuwsche voorschrift betreffende houding en gebaar nog niet durft los te laten. Het is namelijk van belang dit goed voor oogen te houden, om daardoor met des te meer waardeering te kunnen genieten van den sterken vooruitgang, vijftig jaar later, bereikt in het nu volgend schilderij.

Gij ziet, dat is een stoute sprong: van de ingepakte houten poppetjes naar het spiernaakte kinderfiguur van afbeelding II.

Daar moet de schilder: naar men zegt Pieter Aertsz., bijgenaamd Lange Pier, met echt schildersplezier aan hebben gewerkt.

De afbeelding vertoont ons een deel van een grooter schilderij, getiteld Nebucadnezar, en we zien hier een groep van Zijner Majesteits onderdanen, den Koning aanbeddende.

Dat is dus feitelijk een heidensch onderwerp, hetgeen bewijst, dat „de kunst” zich van „de kerk” losmaakt. Immers: de „kerkelijke kunst” schildert het onstichtelijke niet, ook niet als dit onstichtelijke „in den bijbel staat”.

Maar dat de kunst bij die losmaking van de kerk voorloopig krachtig gedijt, dat ziet ge aan de losse levendigheid van de figuren, hun echt menselijke, eerbiedige vervoering, hun sterke werkelijkheid, die thans ook schaduwen werpt op den grond, en gij ziet het ook aan de smeüige penseelvoering, die de penseelstreek niet verdoezelt maar volop herkenbaar laat, en er niet voor terugschrikt, ons in een schilderij in olieverf, die verf zelf te laten zien.

Wel blijft er nog veel echt kinderlijks te waardeeren, zooals die frappante familie-gelijkenis, die alle hier compareerende mannen tot broers en de vrouwen tot zusters maakt.

Maar het aller-verwonderlijkst en het allerboeiendst is dat zotte verschijnsel, dat een schilder van zoo onmiskenbare bekwaamheid als deze man, een schilder tevens, wiens hart reeds in zoodanige mate uitgaat naar „kindervleesch”, dat hij elke verberging daarvan



II. Pieter Aertsz. — Deel van het schilderij: „Nebukadnezar”

een zonde acht, dat nu juist zóó'n man toch nog weer zóó blind blijkt voor de werkelijke verhoudingen van het kleine kind.

Gij kunt er staat op maken, dat deze figuren naar het levengeschilderd zijn, en dat dus, onder meer, een naakt jongetje in het atelier heeft rondgedarteld. Maar dat dit kind dan juist toevallig zóó'n misbaksel van 'n jongetje geweest is, behoeven we geen oogenblik te gelooven.

Zie, dezelfde man die zoo echt „oog” blijkt te hebben voor die aardige plooien bij den enkel en in de dij, — waar deze plooien wat te regelmatig zijn, — en voor zoo'n stevig kuiltje in de bil, — alles op te merken aan het rechte been van het jongetje op vaders rug, — diezelfde man schildert de hoofden zóóveel te klein en de rompen zóóveel te lang, dat zijn zoogenaamde kinderfiguurtjes noch mannetjes, noch kindertjes, doch kortweg mislukkingen zijn.

Ook deze schilder is dus, ondanks al zijn voortvarende bravoer: nog zelf te veel kind om „het kind” te zien. Hij heeft het voor oogen gehad, hij heeft het, eigenlijk, ook wel kunnen schilderen, maar hij heeft het niet dūrven schilderen omdat hij niet heeft durven gelooven: dat een kind iets zòò gansch anders is dan een mensch.

Inmiddels teekent in dezen zelfden tijd, de trouwens wereldberoemde Hans Holbein de jonge, het kinderfiguur van afbeelding III, zijn eigen dochtertje, op moeders schoot.

Dit is een deel van een grooter teekening, waarop moeders ver-



III. Hans Holbein de jonge —
Kind op moeders schoot